

YESOD MORA Bölüm 8

MİTSVALARIN SEBEPLERİ

1. Tüm Mitsvaların Bir Sebebi Vardır

Eğer bir kişi akıllı ise ve sürekli olarak Tanrının yasasını çalışıyorsa, **Tora** ona öğretmenlerinin ona öğrettiklerinden ve onu geliştirdiklerinden çok daha fazla öğretecek ve onun ruhunu geliştirecektir. Bu, Yazı'nın “Ben bütün öğretmenlerimden daha fazla kavrayışa sahibim” (Mezmur 119:99) demekle kastettiği şeydir.

Ne kadar kıymetlidir eskilerin sözleri — ki biz tüm mitsvaları ve bilginlerin tüm düzenlemelerini [**avot**, lit., “babalar”] neden bize bu kuralları yerine getirmemizi emrettiklerine dair bir sebep aramaksızın gözlemlemekle yükümlüyüz, demişlerdir. Eskiler doğruyu söylediler [mitsvaları sebebini bilmeden gözlemlememiz gerektiğini bize söylediklerinde]. Çünkü öyle çok mitsva vardır ki onların sebepleri gizli ve örtülüdür.

Şimdi, eğer bir kişi bu yasaları, onların gözlemlenme sebebini bilinceye kadar gözlemeyecek olursa, yönlendirilmeden kalacaktır. O, önce toprağın nasıl sürüldüğünü, tahılın nasıl ekildiğini, hasat edildiğini, harman edildiğini, savrulduğunu, temizlendiğini, öğütüldüğünü, elendiğini, yoğrulduğunu ve pişirildiğini öğrenmedikçe ekmek yemeyi reddeden bir çocuk gibi olacaktır. Eğer bir çocuk böyle davranırsa kesinlikle açlıktan ölecektir.

Bunun tam aksine, çocuğun doğru şekilde davranması — normal [lit., sürekli] biçimde yemesi ve büyüdükçe tüm soruları cevaplanıncaya kadar biraz biraz sormasıdır.

Benzer şekilde, akıllı bir kişi de nihayetinde **Tora**'nın kendisinin mitsvalar için sunduğu çok sayıdaki açık sebebi öğrenebilir. Ancak bununla birlikte başka açıklamalar vardır [mitsvalar için] ki onları ancak binde bir kişi bilir [çünkü o sebepler Yazı'da belirtilmemiştir].

Üstadımız **Moşe** mitsvalar hakkında şöyle söyledi: “Gerçekten bu büyük ulus bilge ve anlayan bir halktır [Çünkü... hangi büyük ulus vardır ki... bu yasanın tüm hükümleri kadar doğru hakikatli kurallara sahip olsun]” (**Devarim** 4:6–8). Şimdi, eğer mitsvaların fark edilir bir sebebi yoksa, uluslar nasıl olur da kuralların doğru olduğunu ve biz onları gözlemleyenlerin bilge olduğunu söyleyebilirler?

2. Tora'nın Bazı Mitsvalar İçin Verdiği Sebepler

Şimdi Tora tarafından bazı mitsvalar için verilen sebeplerden bir sayısını anacağım. Yazı şöyle der: “Bana bütün **bechor**'u kutsayın” (**Şemot** 13:2). Bunun ardından “[Ve vaki oldu ki, **Paro** bizi bırakmak istemediğinde, Rab **Mısır** diyarında bütün **bechor**'u öldürdü (yani, fakat **İsrail**'inkileri esirgedi)]. Bu yüzden ben Raba [rahmi açan, erkek olan her şeyi] kurban ederim; fakat oğullarımın bütün **bechor**'unu fide ederim” (**Şemot** 13:15).

Şabat hakkında Yazı [sebebi] şöyle bildirir: “Çünkü altı günde [Rab göğü ve yeri yaptı... ve yedinci günde dinlendi]” (**Şemot** 20:11). Aynı şey **Şemita** yılı için de geçerlidir [o da dünyanın altı günde yaratılışını anımsatır].

Yazı ayrıca kölelerimizin Şabat’ta dinlenmesi gerektiğini açıklar ki **Mısır** diyarında köle olduğumuzu hatırlayalım (**Devarim** 5:14). Aynı sebep **matsa** ve **meror**’un yenmesine de uygulanır [**Pesah**’ta, **Şemot** 12:8]. Üç [hac] bayramı vardır: biri arpanın olgunlaştığı zamanda [**Pesah**], biri buğdayın ilk görüldüğü zamanda [**Şavuot**], ve biri de toplanma zamanında [**Sukkot**]. Bu bayramlarda, **İsrail** halkı kutsanmış Tanrı’ya mevsimin hasadını sağladığı için şükran sunar.

Yazı şöyle der: “Her adam gücü yettiğinde versin, Tanrınız Rabbin size verdiği **beraha**’ya göre” (**Devarim** 16:17). Sonuncunun anlamı şudur: Olanın içinden Tanrı’ya verin. Ayetin ilettiği kavram şudur: “Zira her şey Sen’dir, ve biz Sana Sen’in olanı verdik” (I Tarihler 29:14).

Tora şöyle der: “Onlar [yani **Kenaanlılar**] senin diyarında ikamet etmeyecekler” (**Şemot** 23:33). Sonra bu mitsvanın sebebini verir, yani: “ta ki bana karşı günah işlemene sebep olmasınlar” (**Şemot** 23:33).

Başka bir yerde şöyle der: “Nefes alan hiçbir şeyi sağ bırakmayacaksın” (**Devarim** 20:16). Sonra bu mitsvanın sebebini verir, yani: “ta ki [**Kenaan**’ın sakinleri] bütün iğrençliklerini yapmayı sana öğretmesinler” (**Devarim** 20:18).

Aynı şekilde evlenme yasağıyla ilgili olarak Yazı şöyle der: “Ve onların kızlarından oğullarına almak yoktur” (**Şemot** 34:16). Sonra açıklar ki [onların kızları] “oğullarınızı kendi tanrılarına ardından gitmeye saptıracaktır” (**Şemot** 34:16) ve “Çünkü o, senin oğlunu Beni izlemekten çevirecektir” (**Devarim** 7:4).

Tora şöyle der: “Öküzün ve eşeğin dinlensin diye” (**Şemot** 23:12) Şabat’ta — çünkü onlarla sürersin.

“Kim adamın kanını dökerse, onun kanı adam tarafından dökülecektir” (**Bereşit** 9:6) mitsvasının sebebi şudur: “çünkü O, adamı Tanrının suretinde yaptı” (**Bereşit** 9:6).

“Hiçbir adam değirmeni veya üst değirmen taşını rehin olarak almayacaktır” (**Devarim** 24:6) mitsvasının sebebi şudur: “çünkü bir adamın hayatını rehin alır” (**Devarim** 24:6) [yani, bu araçlar yaşamın sürdürülmesi için yaşamsaldır].

Yazı, “çocuğu olmayan”dan söz eder [yani, bir **kohen** kızı olup da bir **İsraili** ile evlenmiş ve bu nedenle **teruma** yiyemeyen bir kadın, dul kalıp çocuğu yoksa **terumadan** yiyebilir], çünkü “babasının evine döner, gençliğinde olduğu gibi” (**Vayikra** 22:13).

Yazı bize **Sukkot** bayramında **sukkalarda** oturmanın sebebini “nesilleriniz bilsin ki ben **İsrail** oğullarını **sukkalarda** oturttum, onları **Mısır** diyarından çıkardığım zaman” (**Vayikra** 23:43) olduğunu söyler.

Arzın ebadiyen satılamayacağı mitsvasının (**Vayikra** 25:23) sebebi şudur: “çünkü arz Benimdir” (**Vayikra** 25:23) [yani, arz Tanrı’ya aittir].

Yine, **İsrael** oğullarının köle olarak satılamayacağı mitsvasının sebebi şudur: “Çünkü onlar Benim kullarımdır” (**Vayikra** 25:42).

Yazı, yakılan sunular üzerinde hatırlatma olması için boruların çalınmasını emretti (**Bamidbar** 10:10), ta ki savaş zamanında da bir hatırlatma işlevi görsünler. Bu yüzden şöyle okuruz: “**Filistya** üzerine boru çalıyorum” (Mezmun 108:10).

Yazı, **tsitsit**’in sebebini şöyle verir: “mitsvalarımın hepsini hatırlayasınız ve onları yapasınız diye” (**Bamidbar** 15:40) — çünkü **tsitsit**’e sürekli baktığınızda (**Bamidbar** 15:39). Aynı şey “Ve onları [**tefillin**] bağlayacaksın... ve onları [**mezuzah**] yazacaksın” (**Devarim** 5:8–9) için de geçerlidir.

Yazı, “**Midyanlıları** taciz edin” (**Bamidbar** 25:17) mitsvası için iki sebep sunar. Birincisi **Peor** meselesidir. İkincisi ise **Midyanlıların** **İsrael**’e daha fazla zarar verme arzusudur [**Peor** olayının ötesinde], çünkü onların prensinin kızı **Cozbi** öldürülmüştü [**Pinhas** tarafından; bkz. **Bamidbar** 25:1–15].

“**Bir Edomlu’dan nefret etmeyeceksin**” (**Devarim** 23:8) mitsvasının sebebi şudur, “çünkü o senin kardeşindir” (**Devarim** 23:8).

“**Bir Mısırlı’dan nefret etmeyeceksin**” (**Devarim** 23:8) mitsvasının sebebi, “çünkü sen onun diyarında bir yabancıydın” (**Devarim** 23:8).

“**Bir Ammoni veya bir Moavi, Rabbin cemaatine girmeyecektir**” (**Devarim** 23:4) mitsvasının sebebi şudur: “çünkü onlar yolda seni ekmek ve su ile karşılamadılar” (**Devarim** 23:5), ve “onlar eski kardeşliği hatırlamadılar.” Ayrıca, o [yani Moavlılar] **Bilam**’ı sana zarar vermesi için tuttu (**Bamidbar** 23:5).

Yazı ayrıca, **İsrael** kralının “kendine çok kadın ve at çoğaltmaması” (**Devarim** 17:16;17) mitsvasının sebebini de bildirir. Verilen sebep, “ta ki kalbi sapmasın” (**Devarim** 17:17) ve “halka **Mısır**’a dönmeyi emretmesin” (**Devarim** 17:16).

Kadınların babalarının kabilesinden erkeklerle evlenmesi mitsvasının sebebi şudur: “ta ki **İsrael** oğulları, herkes babalarının mirasını sahiplenebilsin” (**Bamidbar** 36:8).

“Rab Tanrımız’ın bize emrettiği şahadetlerin, hukukun, ve hükümlerinin anlamı nedir?” (**Devarim** 6:20) sorusuna Yazı’nın verdiği cevap şudur: “Biz **Paro**’nun kulları idik **Mısır**’da; ve Rab bizi **Mısır**’dan güçlü bir el ile çıkardı” (**Devarim** 6:21), ve bize bütün bu iyiliği yapanın sesine itaat etmekle yükümlüyüz. Buna ek olarak, “Biz bütün bu mitsvayı, Rab Tanrımız’ın huzurunda, O’nun emrettiği gibi yapmaya dikkat edersek, bu bize doğruluk olarak sayılacaktır” (**Devarim** 6:25).

Semita yılının sebebi, halkının yoksullarının yiyebilmesi içindir (**Şemot** 23:11).

“**Levi**, kardeşleri ile birlikte pay ve mirasa sahip olmayacaktır” (**Devarim** 10:9) mitsvasının sebebi, onun Yüce Tanrı’ya hizmet ediyor olmasıdır.

“Buğdayının, şarabının ve yağının **ilk ürünleri**”nin kohene verilmesinin sebebi (**Devarim** 18:4), kohenin bizim üstümüzde olması ve Tanrı’nın onu bizim adımıza dua etmek üzere seçmiş olmasıdır. Bunun anlamı şudur: “Rab, **Levi** kabilesini ayırdı...”

O'nun adıyla beraha vermek için" (Devarim 10:8). Ve şöyle okuruz: "Ve **Aharon** ellerini halka doğru kaldırdı ve onları bereketledi" (Vayikra 9:22).

"Kendin için üç sığınak şehri ayıracaksın" (Devarim 19:2) mitsvasının sebebi şudur: "ta ki kan öcüsü, adam öldüreni kovalamayacak" (v.6) ve "ta ki masum kan, aranızda dökülmesin" (v.10).

Yalancı tanıkların idam edilmesinin sebebi şudur: "geride kalanlar işitecek ve korkacak, ve bundan böyle artık kötülük etmeyecekler" (Devarim 19:20).

"[Bir şehri kuşattığınız zaman...] onun ağaçlarını yok etmeyeceksiniz" (Devarim 20:19) mitsvasının sebebi şudur: "çünkü tarlanın ağacı insan mıdır ki, senin tarafından kuşatılsın?" (Devarim 20:19).

[Evin damına] korkuluk inşa etme mitsvasının sebebi şudur: "ta ki evine kan getirmeyesin" (Devarim 22:8) [yani, birinin çatıdan düşmesini engellemek için].

Yazı, tohumların karışık ekilmesini yasaklama sebebi olarak **pen tikdash ha-mele'ah ha-zera** ("ektiğin tohumun doluluğunun kaybolma tehlikesi") (Devarim 22:9) ifadesini verir. Bunu **Rabbi Menahem** İspanyol şöyle açıklar: "ta ki hepsinin kutsal olmasına sebep olsun."

Şehirde çılgılık atmayan kızın (Devarim 22:4) öldürülmesinin sebebi, "çünkü gönüllü olarak teslim olmuş olmasıdır." Fakat olay şehir dışında, kimsenin görmediği bir yerde gerçekleşmişse, bu durum "adam komşusuna karşı kalkıp onu öldürdüğünde" (Devarim 22:26) olan duruma benzer [yani, kadın zorla tecavüze uğramıştır].

Yoksula ödünç vermenin (Devarim 15:8) sebebi şudur: "ta ki Rab'be karşı sana haykırmاسın ve bu, senin içinde bir günah olmasın" (Devarim 15:9).

"Yabancıyı seveceksin" mitsvasının sebebi şudur: "çünkü sen **Mısır** diyarında bir yabancıydın" (Devarim 10:19).

Yabancı, yetim ve dul için adalet mitsvasının; rehin alma hükümlerinin sebebi şudur: "Mısır'da bir köle olduğunuzu hatırlayacaksınız... bu yüzden size bu şeyi yapmanızı emrediyorum" (Devarim 24:18).

"Tarlanda hasat yaptığında, bir demeti tarlada unuttuğunda geri dönüp onu almayacaksın" (Devarim 24:20) mitsvasının ve "Bağının üzümlerini topladığında tekrar arkasından toplamayacaksın; bu yabancı, yetim ve dul için kalacaktır" (Devarim 24:21) mitsvasının sebebi benzerdir. Yazı şöyle der: "Ve **Mısır** diyarında bir köle olduğunuzu hatırlayacaksınız; bu yüzden size bu şeyi yapmanızı emrediyorum" (Devarim 24:22).

İsrail'e "şarkı"nın (Devarim 32:1–43) öğretilmesinin amacı, onlara bir tanık olarak hizmet etmesiydi.

Yazı, kan yenmesini yasaklar çünkü kişi "eti ile birlikte hayatı yememelidir" (Devarim 12:23).

Yazı, bir kurbanın kanının mizbeah'ta sunulmasını emreder — can yerine can — “çünkü can sebebiyle kefareti yapan kandır” (Vayikra 17:11).

Tora, bütün kurbanların **Mişkan**'a getirilmesini (Vayikra 5:5) emreder ki **İsrail**, artık “açık tarlada şeytanlara kurban sunmasın” (Vayikra 5:5) — **Mısır**'da yapmaya alışık oldukları gibi (bkz. Vayikra 17:7 ve Rashi).

Yazı açıkça bildirir ki **Pesah** kuzusunun kanının söve ve kapı yanlarına sürülmesinin sebebi şudur: “ta ki Rab, yok edicinin evlerinize girip sizi vurmaya izin vermesin” (Şemot 12:23).

Moşe, **Paro** ile ilk konuşmaya geldiğinde, İsrail'in neden Rab'be kurban sunmakla yükümlü olduğunu ona açıklamıştı. Moşe, Paro'ya şöyle dedi: “ta ki O, veba veya kılıç ile üzerimize düşmesin” (Şemot 5:3). Bu sır, **Hizkiyahu** olayının anlatımında açıkça açıklanır. Akıllı olan anlayacaktır.

YESOD MORA Bölüm 9

KUTSAL METİNDE AÇIKLANMAYAN MİTSVA SEBEPLERİ

1. Nisan Yeni Ayı, Yom Kippur Tarihi, Sukkot Festivali Tarihi, İkinci Pesah Tarihi, Bir Oğlağın Anasının Sütünde Pişirilmesi vb.

Şair şöyle dedi: “Gözlerimi aç, ta ki Senin yasandan harika şeyleri görebileyim” (Mezmur 119:18).

[Yazı şöyle der:] “Bu ay [yani **Nisan**] sizin için ayların başlangıcı olacaktır” (Şemot 12:2). **Nisan**'ın birinci günü [İbranice, **yom ha-molad**] gerçekten yılın başlangıcıdır. **Mişkan** bu günde dikildi (bkz. Şemot 40:17). Ayrıca “üç sicimli kordon”³ [yani, Yengeç (**Cancer**)] **Nisan**'ın onuncu gününde baskındır [ki bu, **İsrail**'in **Pesah** kuzusunu Mısır'da ayırdığı gündür; bkz. Şemot 12:3]. O sırada güneş kendi yüceliğindedir ve ay kendi “evindedir.”⁴ Göksel cisimler aynı şekilde yedinci ayın onuncu gününde de olumlu bir biçimde hizalanırlar (Vayikra 23:27).

Anma Günü'nün [yani **Roş Haşanah**] anlamını ben daha önce açıklamış bulunuyorum.

Pesah ve **Sukkot**, ay dolunay ve yarım dolunay olduğunda düşer.⁵ **Şemini Atzeret** [Sukkot'tan sonraki gün], ayın yolculuğunda oyalanması nedeniyle tutulur [Tişri ayında].

(Ay ve güneş o zaman olumlu biçimde hizalanmıştır. Onlar “üçüncü hizalanma”da veya “üçüncü görünüşte”dir (üç sicimli kordon) ki buna sevgi hizalanması (**mabbat ahavah**) da denir. Bkz. J.L.X. Krinsky, *Chumash, Mehokekei Yehudah*, Şemot 12:13. Hizalanmaların tanımı için *Yesod Mora*'nın Stern baskısının 47. sayfasına bakınız. Creizenach, üç sicimli kordonun ayın yeryüzü etrafındaki seyrinin üçte birini tamamlaması anlamına geldiğini açıklar.

DİPNOT: Gökyüzü on iki “ev”e bölünmüştür. Bunlar kabaca zodyağın on iki bölümüne karşılık gelir. “Güneş kendi yüceliğindedir” ifadesi, koç burcuna (**Aries**) bir göndermedir; bu, güneşin “evi”dir. Bir kişi kendi evindeyken nasıl yüceliğindeyse, güneş de öyledir. Ay’ın evi **Yengeç**’tir (**Cancer**). Stern ve Levin baskılarını izledim; bunlar harfi harfine “biri kendi yüceliğinde ve diğeri kendi evindedir” şeklindedir. Bu aynı zamanda *Tuv Elem*’in de okumalarıdır. **Nisan**’ın onuncu gününde güneş, kendi yücelik yeri olan **Koç**’ta ve ay **Yengeç**’tedir ki bu onun “evi”dir. Onlar üçüncü görünüşte olduklarında, yeryüzüne iyilik saçılır. Waxman ve Baer baskıları şöyle okur: “Biri kendi yüceliğinde ve diğeri kendi utanç evindedir.” Creizenach bunu şöyle açıklar: ay o sırada kendi yüceliğindedir ve **Mars** utanç evindedir.

Hem **Pesah** hem **Sukkot** yedi gün boyunca tutulur. **Pesah**’ın ilk günü **Nisan 15**’e düşer ve **Sukkot**’un ilk günü **Tişri 15**’e düşer. **Pesah**’ın son günü **Nisan 21**’dir ve **Sukkot**’un son günü **Tişri 21**’dir. Ay ayın on beşinde doludur ve yirmi birinde yarım doludur.

Ve **ay**, olumlu hizalanmaya **Tişri 22**’ye kadar girmez. Bu nedenle Sukkot’a bir ek gün eklendi. Fakat ay, **Nisan**’da daha hızlı hareket eder ve olumlu hizalanmaya ayın yirmi birinde girer. Bu nedenle **Pesah** yedi gün boyunca kutlanır.

Sünnet, doğumdan sonra yedi tam güne yakın bir zamanda yapılır, çünkü **Tora**’nın sayma biçimine göre, doğum gününde geriye kalan bir an bile tam bir gün olarak sayılır. Aynı şekilde, yılın son günü de tam bir yıl olarak kabul edilir. Yedinci günün önemi iyi bilinmektedir. Aynı durum yedinci yıl ve yedi “yıl haftası” için de geçerlidir [yani, **Yovel**; bkz. Vayikra 25:8]. **Yovel** yılı — ki bütün kölelerin serbest bırakıldığı yıldır (Vayikra 25:10) — [**Levi**’nin çalışma ömrü] ile örtüşür. Bu nedenle şöyle okuruz: “Ve elli yaşından itibaren, onlar [yani, **Levililer**] işin hizmetinden döneceklerdir” (Bamidbar 8:25).

DİPNOT:

Yazı sünnetin sekizinci gün yapılmasını emretmesine rağmen (Bereşit 17:12; Vayikra 12:3), pratikte sünnet yaklaşık yedi tam gün geçtikten sonra yapılır. Böylece, sekiz günün ne ilk günü ne son günü tam bir gün değildir ve gerçekte, eylem gerçekleştirilmeden önce yaklaşık yedi tam gün geçmiş olur.

Harfi harfine: “Yılın bir günü, bir yıl olarak sayılır.” Bu kural bir kral için geçerlidir. Bkz. Roş Haşanah 2b: “Bir kral Adar’ın yirmi dokuzuncu gününde atanırsa, o gün onun hükümdarlığının ilk yılı sayılır ve ertesi gün, yani Nisan’ın birinci günü ikinci yılının başlangıcı sayılır.”

Astroloji öğretisine göre, yedinci gün önemlidir çünkü bu günde doğada ve kaderde bir değişim vardır. Bkz. **İbn Ezra** Bereşit 8:5 yorumunda: “Noah çeyrek nöbeti gözlemledi.” Ay, dört nöbete ayrılır. Nöbetler ayın yedinci gününe düşer; bu, ayın bir çeyreğidir. Bu nedenle Noah, kuzgunu gönderdikten sonra güvercini göndermeden önce yedi gün bekledi. Ayrıca bkz. **İbn Ezra** Vayikra 12:2: “Bir çocuk doğuran kadının yedi gün tame olmasının nedeni, günlerin bir çeyreğini tamamlamayı beklemesi gerektiğidir... Yedi günün sonunda bir değişim görülür.”

Yedinci gün, **metzora**, **Nezir**, **niddah**, ölüye dokunan kişi ve diğer ritüeller açısından önemlidir. Bkz. Vayikra 13:5-6, 32-35, 51; 14:9, 32; 15:19; Bamidbar 6:9; 19:12,19.

Yazar (8:2’de) Şabat’ın sebebini daha önce belirtmişti. Burada ise yedinci sayısının Şabat’ın kutsallığının ötesindeki önemini not eder. Bu sayı, Tanrı’nın dünyayı altı günde yaratıp yedinci günde istirahat ettiğine bir hatırlatma işlevi görür.

“Şemita yılı.” Bkz. Vayikra 25:4. **İbn Ezra**’ya göre, yedinci yıl da tıpkı yedinci gün gibi astrolojik bir öneme sahiptir.

İkinci Pesah [Pesah’tan bir ay sonra tutulur; bkz. Bamidbar 9:13], artık yılında [Pesah’ın tutulduğu zamana] karşılık gelir.

“**Bir oğlağı anasının sütünde pişirmeyeceksin**” (Şemot 23:19) şu mitsvalara benzer: “Onu [sürünün veya sürünün dişisini] ve yavrusunu aynı gün öldürmeyeceksin” (Vayikra 22:28), “annesi ile yavrusunu birlikte almayacaksın” (Devarim 22:6), ve “öküz ve eşekle birlikte sürmeyeceksin” (Devarim 22:6).

Hayvanlarla cinsel ilişkinin yasaklanmasının sebebi — “çünkü diyarınızda böyle yapılmayacaktır [yani bir hayvanın cinsel organlarına zarar vermek]” (Vayikra 22:24) — ve “Bir kadın erkeğe ait olan şeyi giymeyecek, bir erkek de kadının giysisini giymeyecek” (Devarim 22:5) mitsvalarının sebebi, bu eylemlerin Tanrı’nın işine aykırı olmasıdır. Yazı benzer biçimde şöyle der: “Hükümlerimi tutacaksınız” (Vayikra 19:19). Bu nedenle keten ve yünden yapılmış bir giysinin giyilmesini de yasaklar.

[Belli deri hastalıklarından şüphe edilen bir kişinin]16 yedi gün karantinaya alınmasının sebebi iyi bilinmektedir. Aynı şey **niddah** olan kadın (Vayikra 15:25–28) ve doğuran kadın (Vayikra 12:2) için de geçerlidir.

DİPNOT:

Kutsal Yazı, Pesah Kuzusu’nu vaktinde yiyemeyenlere, artık yılda bayramın düştüğü zamana denk olarak, bir ay sonra telafi niteliğinde bir tören yapmaya izin verir.

İbn Ezra’ya göre, bu yasaların amacı hayvanlara zulmü engellemektir. Bkz. **İbn Ezra** Şemot 23:19: “Bir oğlağı anasının sütünde pişirmenin yasaklanmış olması muhtemeldir, çünkü bu çok zalimce bir eylemdir.” Ayrıca bkz. Devarim 22:10: “Tanrı yaratıklarına merhamet etti.”

Bunlar doğal olmayan eylemlerdir. Çünkü Tanrı cinsiyetlerin ayrı olmasını istedi. Ayrıca insan ile hayvanın cinsel birleşme içinde olmasını istemedi.

Vayikra 19:19. **İbn Ezra**’ya göre, keten ve yün karışımının yasaklanması, Tanrı’nın ayrı kalmasını istediği şeylerin karıştırılmasını sembolize eder.

Değerleme, bir aylık yaştan itibaren başlar; [o zaman ay] kişinin doğduğu zamandaki yerine geri döner. Beş yaşına kadar kişinin değeri beş şekeldir. Bu beş şekel, beş yaşa karşılık gelir. Beş yaştan yirmi yaşa kadar kişinin değeri yirmi şekeldir. Yirmi yaştan altmış yaşa kadar — kişinin zihinsel ve fiziksel gücünün dorukta olduğu dönem — kişinin değeri elli şekeldir. Bu elli şekel, beş yaşa karşılık gelir. Altmış yaşından itibaren miktar beş azalır.

Kadınların değerlemeleri, erkeklerin değerlemesinin yaklaşık yarısıdır. Bunlar şunlardır: üç (bir aydan beş yaşına kadar); on (beş yaştan yirmi yaşa kadar); ve otuz (yirmi yaştan altmış yaşa kadar).

Erkeğin **Azazel**'e gönderilmesi (Vayikra 16:17–22), **metsora**'nın arınma ritüeline benzer. Onun bânini anlamı, kutsal Bilgelerin yazılarında açıklanmıştır. Aynı şey, boynu vadide kırılan düve için de geçerlidir (Devarim 21:6). **İbranice** gramerin sırrını anlayan, **lo ye'aved bo** (Devarim 21:4) ifadesinin anlamını anlayacaktır.

2- Kutsal Metinde Açıklanmayan Mitsva Sebepleri

Rabbi Saadiah Gaon, kırmızı düvenin (**parah adumah**) **tame** olanı arındırıp **tahor** olanı akşama kadar **tame** kılmasının nedenini anlamakta kişinin şaşırmasına gerek olmadığını söyler; çünkü bal, onu yiyenin bünyesine göre bazen fayda sağlar, bazen zarar verir.

Tame sığır, **tame** kuş ve suda sürünen şeylerin (Vayikra 11; Devarim 14) yasaklanmasının sebebi iyi bilinmektedir.

Bir fahişenin ücretinin veya bir köpeğin bedelinin Tapınak'a bağışlanması hakarettir; bu yüzden böyle bir eylem yasaktır (Devarim 23:19). Aynı ilke, kusurlu bir hayvanın kurban olarak sunulmasına (Vayikra 22:2–25), kusurlu bir kohenin veya kel bir **Kohenin** kurban sunmasına da uygulanır. Çünkü bu, Tanrı'nın işinin tersidir.

DİPNOT:

Bir kişi, kendi değerini veya bir başkasının değerini Tapınağa bağışlamaya adanmışlık yemini edebilir. Değerleme, **Tora** tarafından Vayikra 27:1–9'da belirlenmiştir.

Harfi harfine, “yerine dönene kadar.” Ay döngüyü tamamladığında, yani çocuk bir aylık olduğunda. “Ad shuv el ha-makom”, bana göre, “toprağa dönene kadar” (Bereşit 3:19) ifadesine bir göndermedir. Başka bir deyişle, değerleme bir aylıktan itibaren başlar ve kişi yaşadığı sürece devam eder.

Hayatın en ilk dönemindeki değer on katı. Bu nedenle, kişi elli yaşını geçse bile en yüksek değer elli şekeli asla aşmaz.

Harfi harfine, “ve oradan eksi beş.” Metin belirsizdir. Altmış yaşından itibaren bir erkeğin değeri on beş şekeldir; bu, beş yaşındaki ve yirmi yaşındaki değerlendirmeden beş eksiktir. Bkz. Vayikra 27:7.

Burada, bir kuş “açık kır alana salınır.” Karşılaştır: Vayikra 14:1–7. Keçi, **İsrail**'in günahlarını taşır; kuş ise **metsora**'nın tame'sini uzaklaştırır.

İbn Ezra'nın burada neye gönderme yaptığı açık değildir. *Pirkei de-Rabbi Eliezer*'e göre, erkek, **Samael**'e (**Satan**) gönderilirdi; böylece Yom Kippur'da **İsrail**'i suçlamaması için rüşvet niteliğinde olurdu. İbn Ezra Vayikra 16:8'de, erkeğin **İsrail**'in günahlarını insanların yaşamadığı, **şedim**'in bulunduğu bir yere taşıdığını ima eder. Karşılaştır: “Günahlarımızı denizin derinliklerine atarsın” (Mikha 7:19). Bu şekilde **İsrail**, Yom Kippur'da tüm günahlarından arınmış olurdu. **Metsora** arınma ritüelindeki kuş aynı işlevi görür.

Düve, ıssız bir vadide başı kesilerek hazırlanır. İbn Ezra'ya göre, bu ritüel cinayet günahını taşır.

Devarim 21:4'te şöyle yazar: **asher lo ye'aved bo**, ki iki şekilde çevrilebilir: (1) “üzerinde çalışılmayan (sürülmeyen)” veya (2) “üzerinde çalışılmayacak olan.” İlk yorumda **ye'aved** geniş zaman, ikinci yorumda gelecek zamandır.

Bir cesede temas eden bir kişi yedi gün boyunca **tame** olur. Yalnızca kırmızı düvenin külleriyle serpilerek **tahor** olabilir. Bkz. Bamidbar 19.

İbn Ezra şöyle yazar: “Kişinin yediği yiyecek, onun kendi etine dönüşür” (Vayikra 11:43'a yorum). Dolayısıyla, **tame** şeyler yiyen bir kişi **tame** olur. Bu nedenle, **tame** yaratıkları yeme yasağının sebebi, **İsrail**'in kutsiyetinin korunmasıdır. Bu yüzden Yazı şöyle der: “Kendinizi kutsayın ve kutsal olun; çünkü Ben kutsalıyım” (Vayikra 11:44).

İbn Ezra, Vayikra 21:5 üzerine şöyle der: “Yazının, **kohanim**'e ‘başlarının üzerinde kellik yapmamaları, sakallarının köşelerini tıraş etmemeleri ve bedenlerinde herhangi bir kesme yapmamaları’ konusunda uyarıda bulunmasının nedeni, başı kel olanın, sakalının köşeleri tıraş edilmiş olanın veya bedeninde kesmeler bulunanın, **Rabbin** huzurunda hizmet etmelerinin yasak olmasıdır.”

Bu, Tanrı'nın insanlar veya hayvanlar için istediği durum değildir. Tanrı, insanların kendilerini sakatlamalarını veya saçlarını kökünden koparmalarını istemez. Bu nedenle, kusurlu veya kel bir **Kohen**, Tapınak'ta hizmet edemez.

Yazı, “onu bolca donatacaksın [yani, özgür bırakılan bir köleye ihtiyaç duyduğu şeyi vereceksin]” (Devarim 15:14) yasağını, “ve hatırlayacaksın ki sen **Mısır** ülkesinde bir köleydin” (Devarim 15:15) ifadesiyle açıklar; ve **Rab**, seni oradan çok büyük bir servetle çıkardı.

Günlerin uzunluğu, anne kuşun gönderilmesi için vaat edilmiştir (bkz. Devarim 22:6–7). Bu vaat, anne kuşun yavrularının alınması için verilmemiştir; çünkü yavruları almak isteğe bağlıdır. Aynı ödül — yani günlerin uzunluğunu — bizi bu dünyaya getiren ve günlerimizi uzatacak olan ebeveynlere saygı mitsvası için de buluruz (Şemot 20:12).

Bahsi geçen durum [yani anne kuşu göndermek ile anne-babayı onurlandırmanın aynı ödülü alması], “ve-ha'arakhta”nın [“günlerini uzatasın diye”] geçişli bir fiil olmasındandır (Devarim 22:7).

“Fakat Tanrı'ndan korkacaksın”, “körün önüne engel koymayacaksın ve sağırı lanetlemeyeceksin” (Vayikra 19:14) ifadesinin ardından gelir; yoksa Tanrı, körün önüne engel koyan kişinin görmesini alabilir ve sağıra lanet eden kişinin işitmesini alabilir. Yaşlıya saygı göstermeyi buyuran yasa da bunun gibidir (Vayikra 18:32). Yazı öğretir ki: eğer yaşlıdan korkmazsan, yaşlandığında seni yargılayacak olan Tanrı'dan kork.

Yazı bize putperestlik hakkında şöyle der: “[Benim önümde] başka tanrıların olmayacak” (Şemot 20:3). Bu ifade, “gökleri ve yeri yaratmamış olanlar” (Yirmiyahu 10:10) anlamında anlaşılmalıdır. Yazı ayrıca şöyle der: “Benimle birlikte [gümüş tanrılar, altın tanrılar yapmayacaksın]” (Şemot 20:20), çünkü “siz kendiniz gördünüz ki Ben sizinle gökten konuştum” (Şemot 20:19) ve Moşe'nin açıkladığı gibi, “hiçbir suret görmediniz” (Devarim 4:12) [Tanrı kendini size açıkladığında; o hâlde Tanrı'nın bir görüntüsünü yapmayın].

Ayrıca, “Benimle birlikte gümüş tanrılar, altın tanrılar yapmayacaksınız” ifadesinin anlamı şu da olabilir: Bana hizmet ederken tapınmak için bir tasvir yapmaya ihtiyacınız yoktur.

Ben, altın buzağı olayının putperestlik içermediğini zaten açıklamış bulunuyorum. “Yarın **Rab**’be bayram olacaktır” (Şemot 32:5) bunu açıkça gösterir [yani altın buzağının Tanrı’ya yönelmiş bir aracı olduğu, put olmadığı]. Bu ayet, tam olarak Aaron’un halka emrettiği şeydir. **İsrael** halkı Aaron’un emrine göre hareket etti. Böylece şöyle okuruz: “Ertesi gün erkenden kalktılar ve yakmalık sunular sundular” (Şemot 32:6).

Bu ayette kullanılan **Tetragrammaton (YHWH)**, **Elohim** teriminin aksine, yalnızca **Rab**’be gönderme yapar.

DİPNOT:

İbn Ezra, “ve hatırlayacaksın ki sen Mısır ülkesinde bir köleydin” ifadesini böyle yorumlar.

Şemot 20:12 şöyle der: “Babanı ve anneni onurlandır, ki Tanrı’nın sana verdiği toprak üzerinde günlerin uzun olsun.” **İbn Ezra** bunu şöyle açıklar: “Ebeveynlerin, senin günlerinin uzun olmasının sebebi olacaklardır. Onları onurlandırdığın için Tanrı seni uzun bir ömürle ödüllendirecektir.” Böylece, kişinin ebeveynleri uzun yaşamın sebebi olacaktır.

Ve-ha’arakhta, “günleri uzatacaksın” anlamına gelen geçişli bir fiildir; yani “annenin gönderilmesi” mitsvasını yerine getirerek günlerini sen uzatacaksın. Bu nedenle, anne kuşu göndermek ile anne-babayı onurlandırmak aynı ödülü alır.

Yazı, yaşlıya saygı gösterme yasasında, “fakat Tanrı’ndan korkacaksın” der.

Bu nedenle, “ve Tanrı’ndan korkacaksın” (Vayikra 19:31), “kocamış saçın önünde kalkacaksın ve yaşlının yüzünü onurlandıracaksın” (Vayikra 19:31) ifadesinin ardından gelir.

Başka bir deyişle, Şemot 20:3 gerçek tanrılara değil, insanlar tarafından uydurulmuş tanrılara gönderme yapar.

İlk yoruma göre, “Benimle birlikte gümüş tanrılar, altın tanrılar yapmayacaksınız” ifadesinin anlamı şudur: Benim bir suretim olmadığını gördünüz; o hâlde Benim hiçbir tasvirimi yapmayın.

İkinci yoruma göre ise anlamı şudur: Bana ibadet ederken herhangi bir tasvire ihtiyacınız yoktur; o hâlde Bana ibadet ederken bir tasvir kullanmayın.

İbn Ezra’nın Şemot 32 üzerine olan girişine bakınız. **İbn Ezra**, bunu burada belirtir; çünkü az önce Şemot 20:20’nin anlamını açıklamıştır ve bu ayet, Tanrı’nın ibadetinde bir tasvir kullanılmasını yasaklar. **İsrael**, altın buzağı yaptığında bu yasağı ihlal etti.

Bu nedenle, halk **Rab**’be ibadet etti; altın buzağına ibadet etmedi.

3. Mişkan’ın Bu Şekilde İnşa Edilmesinin Sebepleri

Akıllı [kişi], **Mişkan**’ın sırrını ve **antlaşma sandığının** sırrını, iki **keruv** arasından çıkan sestem (Şemot 25:22; Bamidbar 7:89) anlayacaktır.

Sandık iki buçuk arşın uzunluğundaydı [ve bir buçuk arşın genişliğindeydi; Şemot 25:10], çünkü levhaların her biri [on sözün yazılı olduğu tabletler] kare biçimindeydi. Uzunluğu genişliğiyle aynıydı. Onlar sandığın içini dolduruyorlardı [yani levhalar sandığın iç ölçüsüne tam uyuyordu]. Sandığın duvarları yarım arşın genişliğindeydi. Sandık bir buçuk arşın yüksekliğindeydi. Bu ölçü, **lechem panim** masasında olduğu gibi (Şemot 25:23–30), ayaklarını da içeriyordu; çünkü Yazı açıkça şöyle der: “onun dört ayağı üzerinde” [**pa’amotav**] (Şemot 25:12). **Pa’am** terimi **İbranicede** sıkça kullanılır. “Köşeler” anlamına gelmez; “ve iki halka” (Şemot 25:12) ifadesi bunu açıkça gösterir. Çünkü [**pa’amotav**]’ı “köşeleri” olarak yorumlayan müfessirlere göre, metin “halkaların ikisi” şeklinde olmalıydı, “ve iki halka” değil.

Ketoret sunağı (Şemot 30:1–20), **menora** ile **lechem panim** masası arasında, perde dışında [kutsal ile en kutsal arasındaki perde] bulunuyordu. Sunağın yüksekliği — iki arşın (Şemot 30:2) — menora ve masadan daha yüksekti.

On perde (Şemot 26:1) ve onların üzerine yerleştirilen on bir perde (Şemot 26:7) sırrı da bilinir. Aynı şey, ilk perde takımının neden yirmi sekiz arşın uzunluğunda olduğu (Şemot 26:2) ve ikinci perde takımının neden otuz arşın uzunluğunda olduğu (Şemot 26:8) konusunda da geçerlidir.

Bronz sunak (Şemot 27:1–8), çıkıntısının altından sunağın yarısına kadar uzanan bir ağ ile yapılmıştı. Bu, onun gerçek yapım şekliydi.

Efod’un sırrı (Şemot 28:6–12) son derece değerlidir; çünkü iki safir taşının her birine altı isim yazılmıştı. Bir taş sağındaydı ve diğeri solundaydı.

Dikkat et: Taşların üzerinde hiçbir suret yoktu. Bu, [göğün on iki bölümüne] karşılık gelir. Bu bölümler yalnızca zihinle algılanabilir. Onlar, **İsrael** kabilelerinin sayısına karşılık gelirler.

Göğüslük “efodun işi gibi” idi (Şemot 28:15). Kareydi (v. 16) ve dört yönü temsil ediyordu. Her bir taşı (vv. 17–20) bu nedenle diğerinden farklıydı. Göğüslüğe kalıcı olarak yerleştirilen kutular ve halkalar (Şemot 28:23–25), gök ekvatoruna işaret eder. **Urim** (Şemot 28:30) kelimesi kelimesine anlaşılmalıdır. **Tummim** de öyledir; onlar göksel cisimlere işaret ederler. **Tummim** sayısı beşe karşılık gelir. (Kelimenin tam anlamıyla, dairesel sayı. **tummim** sayısal olarak beş sayısına karşılık gelir; bu sayı bütündür ya da tamamlanmış bir sayıdır ve beş hareket eden yıldız (gezegene) işaret eder. Eskilerin yalnızca beş görünür gezegeni bildiği not edilmelidir; yani Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn ve Merkür. Beş, dairesel sayı olarak adlandırılır çünkü kendisine geri döner; yani kendi toplamalarında bulunur, s ile çarpıldığında. Örneğin $5 \times 5 = 25$; $25 \times 5 = 125$; $125 \times 5 = 625$ ve böyle devam eder. Bunu, 6 istisnası dışında başka hiçbir sayıda bulmayız.)

Moşe, onları [**urim** ve **tummim**], göksel cisimlerin — yani yıldız kümelerinin — konumuna göre, **Mişkan**’ı diktiği gün göğüslüğe yerleştirdi. Akıllı olan anlayacaktır.

DİPNOT:

Mişkan, Tanrısal varlığın bulunduğu bir yer olarak hizmet etti. Şemot 25:12’ye bak: “Ve bana bir **mikdaş** yapınlar, ve Ben onların arasında ikamet edeyim.” Ayrıca Şemot 25:40’a bak: “Tanrının gücünün başka yerlere göre daha belirgin olduğu yerler vardır.” **Rabbi Yosef**

ben Eliezer (Tzafenat Pane'ah) açıklar ki **İbn Ezra, Mişkan** ve onun kaplarının üst dünyanın karşılıkları olduğuna inanıyordu. Bu, Y.L. Fleisher tarafından İbn Ezra'nın kısa Şemot yorumunun edisyonunda alıntılanır. Viyana 1926, s. 235. Rabbi Yosef ben Eliezer, **Mişkan** yorumunda İbn Ezra'yı desteklemek için şu Midraşı aktarır: “Tanrı, Moşe'yi [göğe] yükseltti ve ona [üst dünyayı] gösterdi. Sonra Tanrı Moşe'ye dedi ki: burada gördüğünün bir kopyasını [yeryüzünde] yap.” Midraş Şir Ha-Şirim, Şir Ha-Şirim 3:11 üzerine.

Sandık, Tanrı'nın tahtının — **kissei ha-kavod** — bir sembolü olarak hizmet ediyordu. Tanrı, Moşe'ye sandık aracılığıyla iletiyordu. Şemot 5:22'ye bak: “Ve orada seninle buluşacağım, ve sana konuşacağım sandığın kapağının üstünden, iki **keruv** arasından, İsrail'in çocuklarına emir olarak vereceğim tüm şeylerden.”

Bu, genişlikteki ve uzunluktaki fazladan yarım arşını açıklar. Böylece sandığın içi bir arşın genişliğinde ve iki arşın uzunluğundaydı. Ancak dıştan ölçüldüğünde sandık iki buçuk arşın uzunluğunda ve bir buçuk arşın genişliğindeydi; çünkü duvarları yarım arşın kalınlığındaydı. Bkz. İbn Ezra, Şemot 25:10 üzerine.

Levhaların yerleştirildiği sandığın o kısmının gerçek yüksekliğini bilmiyoruz. İbn Ezra'ya göre Şemot 25:12'de, her levha yarım arşın kalınlığındaydı. İbn Ezra bunu böyle yorumlar; çünkü normal koşullar altında Moşe'nin, her biri bir kare arşın boyutunda olan iki levhayı taşıması imkânsız olurdu.

Kelimenin tam anlamıyla: “iki halka.” Şemot 25:12 şöyle der: “Ve onun için dört altın halka dökeceksin ve onları onun dört **pa'amot**'una koyacaksın; ve iki halka onun bir köşesinde [**tzalo**], ve iki halka onun diğer yan köşesinde [**tzalo**].” Cümle, “ve iki halka onun bir köşesinde... ve iki halka onun diğer köşesinde...” ikinci bölümdeki halkaların ilk bölümden farklı olduğunu ima eder. Eğer aynı olsaydı, ayet şöyle olurdu: “...dört altın halka dökeceksin... **halkaların ikisi** onun bir yan köşesinde, ve **halkaların ikisi** onun diğer yan köşesinde.” Şimdi — ayetin ikinci bölümünde bahsi geçen halkalar sandığın yan köşelerine yerleştirildiğine göre — ayetin ilk bölümünde bahsedilen halkalar başka yere yerleştirilmişti. Bu nedenle **pa'am** terimi “köşe” anlamına gelemez.

Başka bir deyişle, **ketoret** sunağı, **menora** ve **lechem panim** masası, **kodesh** olarak bilinen Mişkan bölümünde bulunuyordu (Şemot 40:26).

Lechem panim masası bir buçuk arşın yüksekliğindeydi. **Menora**'nın yüksekliğini Tora belirtmez. İbn Ezra, onun sunağın yüksekliğinden daha alçak olduğunu varsayar. Oysa Hahamlar'a göre menora on sekiz **tefaḥ** — yani üç arşın — yüksekliğindeydi. Bkz. Raşi, Şemot 25:35 üzerine.

Onlar, Mişkan'ın ahşap iskeletini doğru biçimde örtecek şekilde, Şemot 26:11–16'da verilen talimatlara göre yapılmışlardı. Perdeler gökleri temsil eder. Tehillim 104:2'ye bak: “O, gökleri perde gibi gerer.”

Yani, bir perde takımının neden yirmi sekiz arşın, diğerinin neden otuz arşın uzunluğunda olduğunu bilmemizin nedeni budur.

Mişkan on arşın genişliğinde ve on arşın yüksekliğindeydi. Mişkan'ın yan tahtalarının alt arşını yuvaların içine oturuyordu. İlk perde takımı, Mişkan'ın tepesini ve yan tahtaların açıkta kalan dokuz arşını örtüyordu. İkinci perde takımı ise ilk takımın örttüğü her şeyi ve ayrıca yuvaları da örtüyordu. Bu nedenle ilk takım yirmi sekiz arşın, ikinci takım ise otuz arşın uzunluğundaydı.

İbn Ezra'ya göre **efod**, başkâhinin geleceği öngörmek için kullandığı bir astrolojik aletti. Bkz. İbn Ezra ve Nahmanides, Şemot 28:6 üzerine.

Efod üzerindeki iki taş üzerindeki on iki isim, göğün on iki burcuna karşılık gelir; bunların altısı göğün kuzey bölümünde, altısı güney bölümünde bulunur. On iki isim de iki gruba ayrılır.

Kelimenin tam anlamıyla: “düşünceye.” Gök, on iki takımyıldızı içeren on iki bölüme ayrılır. Bu bölümleri belirleyen çizgiler gözle görülemez; sadece zihinle kavranabilir.

Göğüslük benzer bir astrolojik anlama sahipti. Ancak işlevi efodun işleviyle aynı değildi. Tanrisal bolluk İsrail'e **göğüslük** üzerinden inerdi, efod üzerinden değil. Bkz. İbn Ezra, Şemot 28:6 üzerine.

Her taş diğerinden farklıydı; bu, on iki kabilenin her birinin benzersiz olduğunu gösterirdi. Her taş, İsrail üzerine göğüslük üzerinden inen göksel bolluğu simgeliyordu.

Urim kelimesi “ışıklar” anlamına gelir. İbn Ezra büyük olasılıkla bu “ışıklar”ın güneş ve aya karşılık geldiğini kasteder (Simon ve Levin), ancak bunu açıkça söylemez. Ancak Mişkan göklere karşılık geldiğinden ve **urim** “ışıklar” anlamına geldiğinden, İbn Ezra bunun göklerdeki ışıklara — yani güneş ve aya — gönderme olduğunu varsayar. Josephus da Mişkan'ı göğün bir temsili olarak görür.

Temenni:

Mitsvaların ardındaki akılsal düzenin, kalbin eğitimiyle birleşerek insanı nasıl saf bir hizmet bilincine yükselttiğini; bilginin ancak doğru eylemle tamamlandığını ve her mitsvanın, insanın derin yapısında köklenen bir dönüşümü amaçladığını göstermek amacıyla bu küçük çeviriye yazmaya giriştim. Bu konu, bilgelik arayana yol gösterebilir. Bu küçük çalışma zihinlere berraklık sağlasın ve kimse elinden düşürmek istemesin.

G. D. Aralık 2025